

# Kritika

## Ob novi izdaji Breznikove slovnice

Nova, 4. izdaja Breznikove slovenske slovnice je bila pri nas sprejeta s prav istim pričakovanjem in zanimanjem, kakor njene tri prednice. To ni nobeno čudo. Saj mora poleg svoje šolske naloge vršiti tudi posel jezikovnega svetovavca izven šole, ker nobene obsežnejše slovnice naše materinščine nimamo: Šumanova je stara že nad petdeset let in je že pred koncem preteklega stoletja bila zastarela, Maretića pa pri nas vedno šele pričakujemo. Ta dvojna naloga se Breznikovi slovnici tudi očitno pozna: zgoščena normativna poglavja, ki jih mora oživiti, razložiti in pojasniti učiteljeva beseda, so prepletena z odstavki iz deskriptivne gramatike, v katerih se jezikovna dejstva samo konstatirajo. Strogi predpisi, kako se „mora“ pisati, kaj treba „pomniti“, so premešani s podatki iz živega jezika po naših narečjih; govori se sicer o „književnem jeziku“, „olikanem govoru“, drugod pa stojijo podatki iz knjižnega jezika mirno v družbi dialektičnih posebnosti, da človek, ki ni slovničar po poklicu, ne vidi, kaj je po Breznikovem mnenju „pravilno“, in se lahko Bog in Belcebub pri svojih trditvah sklicujeta na Breznikovo avtoriteto. Oboje pa je treba strogo ločiti, za eno stran se pisec šolske slovnice, ki je po svojem bistvu in namenu normativna, mora odločiti.

Vkljub lepemu napredku, ki ga opazujemo ob vsaki novi izdaji, ostaja Breznikova slovnica še vedno v tradicionalnem okviru naših srednješolskih slovnice, ki ji je že davno pretesen. Tudi za to najnovejšo izdajo še vedno veljajo Stritarjeve besede, da naši slovničarji ne znajo mnogo več, ko „sklanjati ribo in raka in druge take postne jedi.“ To pa v času, ko Slovenci že davno jedo tudi „kakao“, ko ima marsikateri celo tudi že svoj „avto“, ko so spoznali, kaj je „individuum“, ko se je slovenščina razširila na področja, o katerih se ji pred dvajsetimi leti še niti sanjalo ni, že davno ne zadošča več. Če se v takih razmerah slovnica — pa naj si bo tudi namenjena samo srednji šoli — še vedno ozkosvrčno drži razmeroma revnega besednega zaklada šolskih knjig, določenih za jezikovni pouk, učinkuje v času, ko posega javno življenje bolj ko kdaj prej med šolsko mladino, kot nekak anahronizem. Slovničar, ki se na tak način zapre v nekak „slonokoščeni stolp“, bo nazadnje sam ostal osamljen, ker ga bodo njegovi učenci, čim bodo prestopili šolski prag, takoj zapustili v bridki zavesti, da jim je na pot v življenje dal premalo pomoči, in da so popolnoma prepuščeni sami sebi. Tako ima n. pr. Breznik poseben § 22. o dvoglasnikih, toda v njem ni niti besedice o dvoglasnikih v tujih besedah, ki so danes vendar že integralen del govornice in pisane slovenščine. Tujke so v naših slovnicaх sploh poglavje zase, za šolo naravnost nekak „tabu“. Zdi se, da je baš v šolskih krogih vzrastel zuani „horror“ pred tujkami, ki je ustvaril naš purizem, vzrastel pa menda zato, ker si naši slovničarji s tujkami ne vedo pomagati. Saj si niti o tem niso na jasnem, kako se naj pišejo! In potem nam naj razlagajo, kako jih je treba sklanjati? Kakor jim tudi še ni postalo jasno, da spada obravnava osebnih in krajevnih imen tudi v slovnico, ker so pač imena, t. j. „nomina“, da govorimo v jeziku slovničarjev.

Tako so naši slovničarji sami zakrivali, da nastopajo kot reformatorji slovenščine pri nas turisti, politiki in diplomati, da so možni ljudje, ki zoper

filološke dokaze kličejo politično oblast na pomoč („Jutro“, 12. avg. 1934) ali pa v filološki debati rabijo terminologijo zoologije („Slovenski Narod“, 13. avg. 1934), da je pri nas možen tip ljudi, ki kričijo po akademiji, od katerih očitno pričakujejo samo to, da bo sankcionirala to, kar so si sami izsesali iz lastnih možgan. — Problem ostane problem, ki ga je treba rešiti ali vsaj pogumno načeti; rešili pa ga ne bomo nikdar s tem, da se mu izogibljemo ali pa ga celo tajimo.

Od onega človeka se seveda ne more zahtevati vse, posebno, če je prisiljen, da večino svojega časa porabi za poučevanje drugih, tako da mu ga za lastne študije ne ostane dovolj. V zvezi s tem treba opozoriti na zanimivo dejstvo, ki se med nami opaža: zanimanje za jezikovna vprašanja je med nami danes prav tako živo kakor nekdanj — potrebe vsakdanjega življenja so ga mogoče še poživile! — študij našega jezika pa ni niti zdaleč tako intenziven, in kar se o njem danes v javnosti piše, ni v pravem razmerju — po svoji vrednosti — s pisanjem v dobi, ko še nismo imeli univerze. Skoro se zdi, da smo sedaj, ko imamo univerzo, nekako postali komodni in smo začeli prepuščati vso skrb za jezik njej. Tako ravnanje pa ni samo nespretno, ampak je naravnost škodljivo. Življenje jezika namreč ni odvisno samo od kake institucije, ampak od vseh, ki kak jezik govorijo in pišejo. V tej zavesti in s tem namenom so napisane sledeče opazke k nekaterim paragrafom nove Breznikove slovnice.

§ 29 bi moral biti (razširjen s primeri, v katerih imamo zvezo med predlogom, sestojčim iz samega konzonanta, in samostalnikom) upoštevan tudi v § 97, ki govori o razzlogovanju. Mučno je poslušati govornika, ki take predloge trga od besed, s katerimi so v zvezi, enako nesmiselno pa je tudi, če v pisavi ali tisku tak predlog postavimo na konec vrste, ž njim zvezani samostalni pa na začetek nove.

§ 43, 4 nam pravi, da moramo pisati „Danijel“, ali pa smemo pisati tudi „socijalist“? Sicer bo avtor rekel, da zadeva ta reč „pravopis“, ne pa slovnice, toda stvar je tako važna, da bi pač smeli od slovnice v kakem primeru pričakovati, da bi nam pokazala, kakega pravopisa se v tej reči drži.

Poglavje o rabi velikih in malih začetnih črk, ta stalni strah in groza pišočega Slovenca, ki se začne z ljudsko šolo in konča šele z zadnjo, smrtno uro, bi se prav lahko poenostavilo, če bi se naši slovničarji zavedali nekaterih fundamentalnih filoloških resnic, ali pa si zastavili vprašanje, n. pr. „Kako pa označujemo velike začetnice v govoru?“ — Zavedati bi se morali, da osamljena beseda sama po sebi še nima določenega smisla, da ne govorimo s posameznimi besedami, ampak z besednimi zvezami, in da je nazadnje optična slika besede samo medel posnetek govorjene, ki svojega izvirnika nikoli ne more doseči, da je torej v vsem jezikovnem pouku prej treba misliti na funkcijo ušesa, ko očesa! In navsezadnje: prav nič jim ne bi škodilo, njihova pravila bi se celo lahko poenostavila, če bi si nekoliko ogledali zgodovino rabe „velikih začetnic“! Tako pa se med njimi nahajajo ljudje, ki nam — Breznik ne! — z vso resnobo dopovedujejo, da je treba pisati „Aljaževa koča“, toda „Aljažev Dom“, ker je ta dom pač večji ko ona koča! In vse kaže, da bo Breznik v bodoči izdaji § 92 moral razširiti še z imeni raznih institucij.

Enak križ je s sledečim odstavkom, ki govori o razzlogovanju. V resnici se po njem lahko ravna samo šolan etimolog, a še ta bo včasih v škripcih,

ker ne sme grešiti zoper etimologijo. Tako pravilo zahteva od pišočega Slovenca dobro etimološko znanje, ki pa je med nami prava redkost, in kolik je etimološki čut med govorečo in pišočo maso, lahko Breznik vidi, če ne drugje, na številnih primerih „etimološko“ ponesrečenih iterativnih glagolov. Kakor je v življenju sploh absurdno dajati zakone, ki jih ljudje ne morejo ubogati, prav tako je tudi v slovnici. Zato bo že najboljše, da označbo „razzlogovanje“ (ki niti ni precizna) sploh opustimo, na mestu nje pa podamo poenostavljena pravila o „deljenju besed“ (pri tem bo treba upoštevati tudi § 282). Poenostavljena zato, ker jezik ni nikak privilegij šolanih etimologov. Do njega imajo svoje pravice vsi, ki ga govorijo in pišejo, poleg tega pa v tem primeru pravice etimologov ne bodo prav nič prikrajšane.

Vezaj je v slovenščini tujsčina, vanjo zanesena iz jezikov, ki ne poznajo deklinacije. Formulacija Breznikova (§ 123) je obenem viden izraz zadrege, ki jo imajo naši slovničarji s — tujkami. Saj je vendar na vso moč značilno, da Breznik ni navedel onih slučajev, v katerih nam to „ločilo“ (ki se imenuje „vezaj“!) res rabi, ko namreč „veže“ „razzlogovane“ dele besed! Pač pa bi bilo — predvsem iz razlogov tiskarske prakse! — nujno potrebno, da bi se posebno poudarila razlika med vezajem in pomišljajem!

Pri kraticah (125) bi bilo treba omeniti, da je njih število omejeno, da torej ni dano na voljo komursibodi, da uvaja nove. To je potrebno tembolj, ker srečujemo — posebno po dnevnem časopisju — prakso krajšanja, ki ni samo barbarska, ampak naredi včasih tekst naravnost težkoumljiv. Tudi bi mogoče ne bilo odveč, če bi se ob tej priliki rekla kakšna beseda o našem krajšanju krstnih imen, ali pa o kraticah, ki prodirajo vedno bolj v prakso, n. pr. OUZD, saj jih nekateri že „skrajšano“ izgovarjajo!

Oblike kakor „Krpane“, „Poljanče“ (146) so deminutivi, ne pa vokativi. Odtod izhaja njih zaničljivi pomen, ki ga je Breznik že sam opazil.

Zveza „druge krati“ je (lahko tudi) ženskega spola, torej ni porabna za primer v § 177.

Poglavje o tujih lastnih imenih (179) je stara nadloga slovničarjev in učencev; od nekdaj boleha na tem, da je preveč učenost, namenjeno samo šolanim klasičnim filologom, ker samo za njih porabno. Boljše bi menda bilo, če se v tej reči — res da manj učenost — držimo prakse našega jezika, kakor se kaže v njegovem ravnanju s svetniškimi imeni in kakor se nam glede na antično mitologijo kaže ustaljena in kodificirana že za Prešernovih časov!

Pridevniki kakor n. pr. „bratovski, slovenski, srbski“ (185) so po Brezniku svojilni, po § 289, odstavek 14 pa splošni! Ta neskladnost se bo dala brez težave izravnati. Dobro pa bi bilo, če bi slovnica tudi kaj povedala, kakšne pridevnike imamo n. pr. v zvezah, kakor „dogemska zgodovina“ ali „umetnostni zgodovinar“, ki so se zadnje čase med nami — predvsem v znanstvenem jeziku — tako silno razpasle. In ker ga imamo že tu pred seboj: kakšen pridevnik je v zvezi „znanstveni jezik“? Ali bi ne bilo bolj po domače reči „v jeziku (naše) znanosti“?

Odstavek 186č je pač odveč, ker je vkljub uvodnim besedam, ki jim pa vsebina odstavka samega nasprotuje, samo nova ilustracija za 184.

Kratke oblike osebnega zaimka (me, te, 202) se rabijo pač tudi s poudarkom: „Za té, za mé najbolje bo, devica ljubezniva...“ To opozorilo je potrebno že zaradi odstavka 202b. V splošnem pa je glede citatov iz poezije

reči, da je treba ž njimi ravnati previdno, ker ima pesniški jezik svoje prav posebne muhe.

V odstavku o glavnih števnikih (213) pravi Breznik: „Od dvajset in eden dalje se šteje: eden in dvajset ali pa: dvajset (in) eden“. Tukaj ga pač moramo pobarati: „Kdo? Kje? Od kedar? In kaj je za slovenščino pravilno?“ Nekdaj je bil Breznik v tej reči bolj precizen. V prvi izdaji (1916) je način štetja, ki stoji tukaj na prvem mestu, torej kot nekaka norma, samo mimogrede omenjen kot dialektična dubleta poleg starega štetja, ki ga učijo prejšnje slovnice: „Nekateri Slovenci, posebno Belokranjci, pa pravijo tudi: trideset eden, trideset dva...“ Zanimivo je, da se je za ta način štetja (dvajset in eden) zavzemal L. Čermelj v „Popotniku“ 1917, kjer ga je motiviral s potrebami metodike matematičnega pouka in zahtevami logike. Zahteva, da se naj jezik ukloni potrebam metodike kakega predmeta, pa je enako naivna, kakor misel, da igra logika v razvoju jezikov tako odločujočo vlogo. Čudno pa je, da mu je Breznik sledil v tej stvari (kaj bi rekli Francozi na tako „matematično“ filologiziranje?), ko je že v drugi izdaji (1921) zapisal: „Od dvajset in eden dalje se šteje: eden (ena) in dvajset... ali pa: dvajset (in) eden...“, kar je šlo naprej v tretjo in četrto. Toda popolnoma po nepotrebnem. Če kje, velja tukaj pravilo „Quieta non movere“: toliko nejasnega in nedoločenega je v našem književnem jeziku, da je nespametno, če sedaj v reči, v kateri smo si bili stoletja na jasnem, in ki nam je ni nihče osporaval, sedaj takorekoč čez noč začnemo delati nepotrebnega zmedo. Slovenščina je vendar — človeku je neprijetno, da mora filologom razlagati take banalnosti — za to na svetu, da se Slovenci razumemo med seboj — ne pa za to, da bi nazadnje samo še Slovenci po Madžarskem, v Avstriji in Italiji brez posebnega strahu in rešpekta pred raznimi Brezniki v najelementarnejših rečeh, kakor je n. pr. štetje, smeli govoriti tako, kakor njihovi dedje in pradedje drugod po slovenskem ozemlju.

Izrazi, kakor „če bi se knjigo okrasilo s pisateljevo podobo“, nikakor niso „italijanska posebnost“ (Zakaj? Kako?), ampak so nastali po normalni poti v notranjem razvoju slovenščine same. Nastali so pod vplivom pravih slovenskih primerov, v katerih se rabi substantiv, ki ima nominativ enak akuzativu: „Na Bavarskem se silno pije pivo...“, „Tak klobuk se lahko na novo pobarva“. Vsled takih primerov se je vedno bolj zgubljal čut za pasivno konstrukcijo (koliko pa ga v slovenščini sploh je?) in premoč je dobila tranzitivnost glagola, ki je najbližja zveza s substantivom ter zahteva objekt v akuzativu.

Da imajo nekateri pridevniki na -ski prislovni pomen (268, 3), pri nas marsikomu ne gre v glavo, tudi meni ne. Pravi prislov čutim v zvezi „slovensko govoriti“, kar mi je popolnoma enako zvezi „gladko govoriti“, in če zapišem „po slovenski govoriti“, si mislim vedno še nekako dopolnilo (šegi, navadi). Ali ne tiči za tem eden onih mnogih Levstikovih aktov, o katerih je — to si naj filologi zapomnijo! — že Prešeren dejal: „Mrtvih ne budi!“

V odstavku 288, 8, č ni navedena glagolska osnova za samostalnika „kazen“ in „plesen“. Koliko profesorjev slovenščine ne bo prišlo v zadrego, če jih bo kak radoveden (ali hudomušen?) učenec pobaral po njej? V takih rečeh ne more biti šolska slovnica nikdar dovolj previdna!

Prešernova nemškuta se ni imenovala „Terezika“ (288, 32b), oblika „svetik“ se nahaja že v brižinskih spomenikih (288, 41), kar stoji v odstavku

296, 3, bi bilo dobro omeniti v zvezi z naukom o stopnjevanju pridevnikov, da ne bodo učitelji takih oblik smatrali za superlative. Ali pa spada „prešeren“ res sem? Namreč metodično, ker je etimologija premalo jasna (za šolo).

Prava muka za naš pravopis pa sta neločljiva predloga *u-* in *v-*, o katerih pravi Breznik, da „se v pisavi razlikujeta po stari cerkveni slovanščini“ (296, 6). To se pač pravi prenesti žejnega preko vode: ubogi slovenski štajerec se naj, predno bo vedel, kako sme zapisati, ali „udariti“ ali „vdariti“ najprej uči stare cerkvene slovanščine! In to ne velja samo za njega, velja v enaki meri za večino Slovencev, ki v izgovarjavi ne ločijo „u“ in „v“! Tako pravilo nam v slovenski slovnici ne pomaga prav nič; samo tipičen primer je za nujno potrebo, da naši slovniciarji z visokega filološkega katedra stopijo med svoje rojake, in jim „po domače“ razložijo razne težave njihovega — in svojega! — jezika, ali pa jim kako drugače pomagajo.

„Samovar“ (297) menda ni pristna ruska beseda, ampak samo ruska ljudska etimologija, narejena po neki orientalski (tatarski?) besedi, med besedami, ki smo jih prejeli iz srbohrvaščine, pa — kar je nenavadno čudno! — manjka popolnoma udomačeni „temelj“, ki je sam prišel iz — grščine! Zato pa bi lahko črtali marsikaj, kar je samo še „historično“.

Da bi fraza „pijan kot mavra“ bila sprejeta po „mavrici“ (306), se mi ne zdi nič kaj verjetno. V Slovenskih goricah pravimo tej prelepi nebesni prikazni „božji stolec“, in nikomu — tako bo pač tudi drugod, poglej n. pr. v Gregorčiča! — niti na misel ne pride, da bi o njej rekel kaj nespoštljivega. V tem smo si menda — že od Noetovih časov! — vsi Slovenci edini. „Mavra“ bo tukaj pač običajni sinonim za „kravo“! Enako v zvezi „pisana mati“ ne čutim adjektiva, ampak particip: to je mati, ki je samo „(za)pisana“, ne pa tudi „rojena“, „rojstna“. Pojem, ki ga vidi Breznik v njem, je šele sekundaren. Prim. oblike, kakor n. pr. „preklican“!

Metonimija „po kodelji, po preslici“ (307) za „v ženskem kolenu“ je nam Slovincem pač tuja; meni je znana samo v poljščini. Pač pa sta še v 18. stol. med nami živeli dve očitno pristni, stari, domači označbi za to vrsto sorodstva: „po peči“ in „po klobuku“. Besedi se nahajata v takratnih izdajah „Listov in evangelijev“, pozneje pa smo nekako pozabili na njih. Naj se jih usmilijo naši juristi, ki jim bosta prišli prav kakor za nalašč, saj nikakor nista mrtvi.

Nenavadno zanimivi sta dve popolnoma na novo obdelani poglavji: sintaksa in stilistika, ki je dobila celo svoj poseben oddelek, nekako „nadstropje“ v knjigi. To je značilna, res prava filološka, v resnici jezikoslovna novost, saj je v tem težišče vsakega jezikovnega pouka. Ob „mikroskopiranj“ glasov in seciranju debel in sufiksov, ki tvori sicer glavno materijo takih knjig, postane človek prav lahko sam „miopičen“, zgubi čut za dimenzije in se komaj z muko zave, da jezik ni nekaka mehanična vrsta ali matematična suma, sestavljena iz posameznih besed. Tukaj je tudi v Breznikovi knjigi odprta nova pot. Skušajmo mu slediti!

Ob nekaterih tožilniških primerih (330, 3) se zdi, da bi sodili prej v 330, 1, da torej tukaj nimamo opravka s tožilnikom, ampak z roditeljskim! (Primerjaj § 346!). Vse kaže, da spadajo v ta odstavek samo verbalne zveze, vse substantivne pa imajo roditeljski! Težava je v tem, da imamo primere, v katerih je 1) akuzativ podoben genitivu, ali pa 2) slučaje, v katerih je „akuzativ“ stopil na mesto genitiva vsled „strahu pred jecljanjem“, ki se ga



jezik ogiba: „Sama prijaznost ga je“, citira Breznik, toda „ga“ je lahko akuzativ in genitiv! Kako pa bi se reklo o ženski: „Sama prijaznost je je“ (ali „jo je“), ali „Sama kost in koža je je“ („jo je“)? Prvi primer, ki ga Breznik citira po Ravnikarju, je tukaj sploh neporaben: „Po vseh potih jo je“ se nujno dopolni z „videti“, kar kaže, da je „jo“ odvisen od glagola, torej ne spada sem! (Primerjaj tudi § 342)! Pri takih primerih ni druge pomoči, ko da jih preskusimo po raznih spolih, številah in časih; šele tedaj se pokaže, kaj v njih prav za prav tiči!

V odstavku 332, 3 se ti navihano zasmeji v obraz „Urša Plut“ — pa smo mislili, da je davno že mrtva! Živa resnica! Kdor ne veruje, naj pogleda! — Toda: če je „navadno“ to kakor ono, če se lahko piše to, ali „po drugih slovanskih jezikih“ ono — čemu nam je potem še treba slovenske slovnice? In slovničarjev? Poleg vsega tega je odstavek 332 4 nepotreben, kajti nauk o „kakem sklonu s predlogom“ spada v prejšnji odstavek, primer z glagolom „pitati“ pa v poglavje o metaforah! Tako je jasno, da gre tukaj samo za predlog „za“, jasno tudi, da je vse prav po nepotrebem narejeno bolj nejasno in komplicirano, ko v resnici je.

V odstavku 335 je potrebno opozorilo, da se mora poleg prilastka sklanjati tudi samostalnik, ki je ž njim istoveten, da treba torej govoriti in pisati: „občinski svet mesta Ljubljane“ (ne pa „Ljubljana“, kar se v takih in enakih zvezah tako pogosto čuje in in bere).

Primer „Mencev sem prosil“ (346) sodi prej v sledeči odstavek, ki govori o partitivnem genitivu.

Če je Finžgar (359) na mesto nekdanjega „roko v roki“ pozneje postavil „za podpazduhe“, ni s tem (slovniško) nič „popravlil“, ampak samo smisel „spremenil“. Za ta in sledeči odstavek bo Breznik v bodoči izdaji lahko s pridom — kakor za svoje stilistične študije sploh — porabil fine opazke, ki jih je šilc v letošnjem „Domu in svetu“ napisal v recenziji prevoda H. Manna „Velike stvari“.

„Prosta stava“ (368), če jo že smemo tako imenovati, nikakor ni določena samo po „pomenu stavka“, torej po njegovi goli, logični vsebini, ki se da zajeti v slovniške kategorije, ampak v veliki meri tudi po njegovi „afektivni“ plati! Ni vse eno, katera beseda pride človeku prej na jezik, če je jezen ali vesel, tudi slovnica pozna svoj „lento“ in „allegro“ in enake finese!

Take in enake misli obhajajo človeka tudi, ko bere Breznikovo poglavje o stilistiki slovenskega jezika. Danes se stilistika ne da napisati s samim tradicionalnim, zelo okornim, skoro grobim instrumentarijem običajne slovnice, za to je treba finejših metod. „Bil je Janez Solnce tiste dni v cvetu svoje mladosti“ ni nikaka stilistična napaka (1), ampak samo svojevrsten — in v tem je ves stil! — način gledanja na svet, lasten romantičnemu fabulistu, nedostopen in neumljiv pa racionalistično usmerjenemu in logično navitemu slovničarju. Tudi „najslabši sloves“ ni nikaka slovniška napaka, ampak samo dokaz splošno znanega pojava, da je beseda „sloves“ v slovenščini že „vox aequivoca“ (kakor n. pr. „glas“), da torej za naš današnji čut že potrebuje dopolnila, ki jo šele precizira: „dober“ ali „slab“. Sam izraz „v cvetu življenja“ zadosti pač slovničarja, ne pa umetnika, ki gleda svet s svojimi očmi, in ga opisuje po svoje na ta način, da po svoje podčrtava in po svoje poudarja.

Pleonastično in tautologično izražanje ima lahko svoj dober namen in pomen, zato ga ne gre kratko obsojati, kakor dela Breznik. „V tem besednjaku je mnogo nepotrebne navlake, ki bi se morala izpustiti“ po njegovem ni prav, ker imamo v tem stavku dva prilastka, ki pravita isto — torej je eden nepotreben. Kaj pa, če je pisec ob tem stavku, predno ga je zapisal, tehtal, ali naj zapiše „morala“ ali „mogla“ — in se nazadnje odločil za „morala“? In: ali naj tudi v jeziku odvržemo vse, kar je „nepotrebno“, in zlezemo v Dijogenov sod? In kaj je navsezadnje sploh — „potrebno“?

Drugod (6) pravi Breznik sam, da je ponavljanje besed dovoljeno, če so „vsebinsko značilne“ — toda reči si moramo, da je treba v takem slučaju pomisliti, kakšno vsebino je pisec hotel s tem ali sličnim sredstvom dati svojim besedam, ne pa misliti samo na ono vsebino, ki jo najdemo mi, ko prvič trčimo z nosom ob te tuje besede. Ni namreč vseeno, ali je kak stilističen primer pri kakem pisatelju samo slučajen „lapsus“ (primera iz Kersnika, ki rabi v istem stavku besedi „interesantno“ in „zanimivo“, je na vso moč „zajemljiva“!), ali pa določena stran načina njegovega celotnega stila! Prvo je vendar vprašanje, kaj je on s tem hotel reči, ne pa, kako mi to na prvi pogled razumemo.

Po Brezniku stavek „Gregorčičeva pesem ‚Soči‘ je neskončno lepa“ ni pravilen, po njegovem bi bilo dovolj „lepa“, kajti „s prislovom „neskončno“ se poudarek pomakne na manj važno mesto — pa je prav narobe res: pisec je tukaj hotel podrobneje označiti to „lepoto“, prislov njenega poudarka prav nič ne zmanjša, ampak ji ga še le da!

Če graja kot izraz „nečimrne skromnosti“ (7) izraze kakor „po mojem nemerodajnem mnenju“, pač ne vidi, da je spremenjenemu življenjskemu stilu sledil tudi spremenjeni jezikovni stil: baročno, na ozkosrčni delitvi stanov temelječo načičkanost afektirane stilistične „modestiae“ in „reverentiae“ je zamenilo zgolj stvarno izražanje. Danes govorimo in pišemo — *salva omni debita reverentia* — o „Brezniku“ prav tako kratko kakor o „Brücknerju“, čeprav še živijo med nami ljudje, ki se nad takim načinom zgražajo, in ki jim ne more in pač ne more v glavo, zakaj na mestu „Breznika“ ne zapišem na pr.: „naš veleučeni rojak in moj čislani prijatelj, gospod profesor Dr. A. Breznik“. — Po Brezniku je „pripominjam“ boljše kakor „ne morem si kaj, da ne bi pripomnil“ — toda človek, ki ga je po tej ali oni poti inficiralo energično stoletje Ostwalda, ali pa se je sicer nalezal moderne „stvarnosti“, niti ne napoveduje več, da bo kaj pripomnil, ampak kratko in brez uvoda pove ali zapiše, kaj ima pripomniti.

Na koncu knjige se — tradicionalno! — stiska kot pravi osebenjek pepelka „Metrika“, v kateri pa ni posneto niti to, kar smo Slovenci dosedaj dognali glede gradnje pravilnih heksametrov. In da ima „Povodnji mož“ anapeste? Kje neki! Ta v izrazitem plesnem ritmu zgrajena pesem je vseskozi daktilična (z anakruzami). Pri nas bo mogoče napisati metriko šele tedaj, ko bo raziskan 1) metrum našega jezika, 2) metrika naše narodne poezije in 3) metrična praksa naše umetne pesmi (po zgodovinski plati). S takimi študijami pa pri nas nismo še niti začeli — zato bi bilo krivo, če bi za metriko delali odgovornega našega tako zasluženega učenjaka in šolnika, kakor je ravno Breznik.

J. A. Glonar.